

Glede imena *Cividale* omenja Merkh nemško ime *Altenstadt* in pristavi „auch slavisch *Staro mjest*“ (sic!). Ta naziv je dobilo mesto vsled svoje zgodovinske starosti; *Cividale* je rimska *Civitas Julia*; skratka se je mesto zvalo *civitate* (acc. sg.), iz česar je nastalo *Sibidat* in slov. *Čedad*. O Pavlu Diakonu, ki je bil tu doma, piše prva kronika oglejskih patrijarhov kratko: „*qui fuit natione Civitatensis*“; istotam bereš „*ad Civitatem rediens*“. K prehodu medsamoglasniškega — *t* — *v* — *d* — prim. še špan. *ciudad* in *Nadiža* (v rimski dobi *Natisso*). Kakor nas uče druga imena, smemo soditi, da je nemški *Altenstadt* le prestava slov. *Staro mesto*.

Fellach je slov. *Bela*.

Mesto *Gemona* je že staro, ime najbrž retijsko; zvalo se je nekdanj *Glemona* in tako piše tudi Pavel Diakon. Slovenci zdaj pišejo (mislim tu slovenske politične dnevnik) *Humín*; *h* — je v tej obliki dialektičen (prim. *hora* itd.), prvotno pa je *Gumín* (tako piše Fr. Kos v svojem „*Gradivu*“); nekdanje *glmōn* je dalo v slovenskih ustih najprvo *glmōn* (*l* je postal nosilec zlogovega vrha, torej *l-sonans*) in po popolnoma zakonitem potu dalje *glmūn*, *glmyn*; v dobi meje 15. in 16. stol. je — *l* — prešel v — *u* —, — *y* — pa že zdavnaj prej v — *i* —, torej: *Gumín* Nemški *Glemaun* temelji na slov. *glmūn*.

Rosazzo je nemški *Roschatz*, kar pa zopet ni nič drugega kot slov. *rožac*; prim. še tik tega kraja nahajajočo se vas z imenom *Corno*.

Staremu, v rimski dobi rabljenemu imenu *Tilaventum* odgovarja še najbolje slov. *Tilment*; ravenski geograf (druga polovica 7. stol.) rabi že *Taliamentum*, laško zdaj *Tagliamento*, ki se po Merkhju glasi v nemški obleki *Tagliament*.

Udine se je v starem veku zvalo *Utina* ali *Utinum* (prim. gori omenjeni prehod — *t* — *v* — *d* —); *ūdōn* je prešlo v slovenščini v **ūdōn(-)*, dalje **v-ydōn* (s protetičnim *v* —) in potom soglasniške dissimilacije analogije vsled zakona „— *m* preide v — *n*“ **vydōm*, iz česar je današnji *Videm* (beri: *vidam*). Merkh navede nemško ime *Weiden*, kar je iz slov. *vidan*.

Iz navedenih pripomb vidimo, da so Nemci za podlago svojemu nazivanju jemali slovensko obliko krajevnih imen, iz česar sledi: 1.) da so bili Slovenci v Furlaniji prvotnejši element kakor Nemci, kar smo že v začetku povedali; 2. da trditev Merkha, da je bil v Furlaniji „*der Bauernstand zum grossen Teile*“ nemški, ne odgovarja niti zgodovini, niti resnicam, ki nam jih poda jezikoslovje. Tako se nemška krajevna imena reducirajo izključno le na gradove in njihove pristave.

Dr. Ramovš.

Rudyard Kypling: Světla, která zhasla. Spisů Kiplingových svazek XIV. — Cena K 2.40, váz. K 6.—.

Knut Hamsun: **Hlad.** Překlad Huga Kosterky. II. vydání. Cena K 4.50, váz. K 8.50. Nákladem Hejdy & Tučka v Praze II., Karlovo nám. 26. 1917.

Slovincu se znanje češčine, precej razširjeno med izobraženstvom, obrestuje ne samo na njih izvorni književnosti, ampak tudi ne najmanj na bogatem prevodnem slovstvu. To je znaten prihranek za onega, ki ne utegne ali noče žrtvovati dosti časa učenju raznih narečij.

Prosluli avtor *Knjig o džuhgli*, znan občinstvu po znamenitih delih, ki so se prikupila starim in mladim, stopa na češki knjižni trg z omenjenim spisom, vrednim velike čarobne pripovedne umetnosti, po kateri je Kipling zaslovel po vsem svetu. Pestrí kalejdoskop doživljajev male Maisie in Dicka: njuna otroška ljubezen, boji v Sudanu, Dick na vrhuncu slikarske slave in gmotnih uspehov,

Maisiin desetletni brezuspešni napor s čopičem, oslepel umetnik, njena požrtvovalnost — šaroviti niz postav, opredelih z nežno toplino Kiplingovega peresa, ki ume slednjemu svojemu literarnemu stvoru vdehniti življenje in barvo, je mil in mikaven. —

V nepredolgi dobi je izšlo že v drugi izdaji poznato delo velikega sodobnega nordijskega dušeslovca Hamsuna, romanopisca pretresljivih, bizarno zasnovanih in mojstrsko opazovanih pripetljajev ubogega človeka. To je eden izmed najbolj slovečih modernih romanov severne književnosti. Ljubitelji okusne tiskarske opreme bodo veseli knjige tudi s te plati.

A. Debeljak.

Demokracija kot ideja. Učinki svetovne vojne so čudoviti. Doslej prevladujoče ideje izgubljajo svojo privlačnost, rode se nove in preobrazujejo umstveni svet. Predvsem se opaža, da zmaguje demokracija; v boju za njo in proti njej se deli stari svet; stare družabne, društvene in strankarske discipline se mehčajo: nov svet se rodi. Kaj pa je demokracija? Demokracija je čut ljudstva, da smo si ljudje enaki, da ima vsaka individualnost pravico uveljaviti se, da ima pravico in voljo do svobodnega duševnega razvitka. Zato demokracija, umstveno predelana in dosledno izvedena, izzveni v samodoločbi naroda kot etnični in kulturni skupini posameznikov, ki so pred vsem psihično enotni. Demokracija je torej kulturno bistvo, ne zgolj oblika, je bolj čut kot znanost. To dokazujejo pestri primeri iz naših dni, ko se tudi v demokratičnih oblikovnih skupinah ločijo duhovi. Primeri: Socialno-demokratična stranka na Nemškem je izobčila iz svoje srede svojega prvega znanstvenega teoretika, Karla Kautskega, moža svetovnega imena. On je dal stranki program, bil njen prvi kulturni delavec. Toda stranka je prišla v svoji oportunistični politiki v nasprotje z doslednimi demokratičnimi načeli, pogazila je svojo dušo, in zato je moral njen vidni predstavnik zapustiti svoje torišče. Avstrijska nemška socialna demokracija se je istotako oddaljila od svojih idejnih stremeljenj, zatajila je svojo preteklost in stremi danes po ministrstvih. Zatajila je svojega pristaša dr. Frica Adlerja, ko je izvršil svoje znano dejanje. — Tudi pri nas doma smo doživeli podobne primere. V. S. L. S. je izključila iz svoje srede ranjkega dr. Jan. Ev. Kreka, ki je bil njena duša, njen idejni predstavnik. Njegov demokratični čut, umstveno dosledno izveden in zvesto negovan, se ni mogel uveljaviti drugače, nego da je zlomil strankarsko disciplino. Jugoslovanska soc. dem. stranka je vse svoje duševne sodelavce takorekoč izprla, iztirala iz svojih uredništev, ker je njih demokratični čut prišel v nasprotje z utilarističnimi voditelji. — Demokracija je na pohodu, njeno zmagovito bistvo so intelektualci prvi zapopadli, pokazali ljudstvu njen poglavitni sad: narodno in individualno osvoboditev. Utilaristi, ki so demokratični zgolj po obliki, ne pa tudi čustveno in kulturno bistveno, se pridružujejo njenim naravnim nasprotnikom. Pri njih je demokracija na jeziku, v srcu je ni. V tem znamenju prihaja doba, o kateri je prorokoval rajnki dr. Jan. Ev. Krek, da bo razdelila narode tudi na znotraj na dva velika tabora: za osvoboditev in proti osvoboditvi. Prvi tabor bo neprimerno večji; socialni, kulturni in umstveni razvoj mu jamči zmago.

Abditus.

Vraz - Prešeren. — Moj prvi sestavek pod tem naslovom ni bil niti kritika Lobodovega članka „Za kulturno zedinjenje Jugoslovanov“ („Slovan“ str. 179) niti odgovor nanj, ker se sploh ni oziral na celotni članek, temveč se je samo naslonil na Lobodov protest zoper nameravani slovenski prevod Merežkovskega romana „Leonardo da Vinci“ ter ob tem „aktualnem primeru“ in ob Lobodovi napovedbi: „rešen bo Prešeren-Vrazov problem v Vrazovi smeri, ali po Prešernovi